Ч. 234 (11.584). Львів, неділя 20. жовтня 1929. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.372. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. — Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·00 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Арештування на Україні.

Вістки про арештування українських діячів на Радянській Україні відповідають дійсности. З цілком певних джерел довідуємося, що між арештованими є акад. **С. Єфремов,** співробітник Академії Наук **А. Ніковський,** завідуючий експедицією видань УАН **М. Левченко,** управитель одної української школи в Києві **Волод. Дурдуковський, Стешенко Ярослав** (син пок. І. Стешенка), фільольоґ **Ганцов** і видатний діяч української автокефальної церкви **Чехівський.**

Письменниця Олена Пчілка не арештована, так само не арештований акад. А. Кримський. За те арештовані цілі сотні інших, нині нам менше відомих українських діячів, по всіх майже видатніших осередках українського життя. Між арештованими є богато свідомих та активних у національній роботі селян. Арештування мали місце ще перед побутом М. Скрипника у Львові.

Над арештованими має відбутися невиданий досі на Україні, щодо розмірів, політичний монстрпроцес. Над підготовкою до процесу працює передовсім ДПУ (чека) і прокуратура.

Недоля українських діячів на Україні.

Львів, 19. жовтня 1929.

Початки і генеза комуністичної диктатури на Україні загально відомі. Комуністичну владу приносили на Україну на кінцях штиків і гарматніх дул спершу червоногвардейці, а потім червоноармейці. Вкінці на склоні 1920 р. російським червоноармейцям таки вдалося осадовити на довше більшовицьку владу на Україні. Отже ця влада прийшла на Україну як чужа, окупаційна, що мала завдання цілковито знищити, передовсім весь український національно-визвольницький рух. Вона його й нищила. Правда, спершу промощували їй гідно дорогу червоноармейці таким чином, що безоглядно нищили та розстрілювали всіх видатніших українців без розбору, так, що владі оставляли вже тільки виловлювання тих, які вспіли заховатись перед терором червоноармейців. Самозрозуміло, що українське населення не гляділо рівнодушно на кривавий шал червоної салдатески і боролось з окупаційною владою при допомові криваво ліквідованих збройних повстань, боролось довго, доки його не зломив страшний, нечуваний у світі своїм траґізмом час великого голоду у 1922 р.

Щойно по тім, тобто у 1923 р. більшовики почали більше-менше спокійно виконувати захоплену на Україні владу. Тоді вони й почали мібито змінювати свою національну політику на Україні. Почали підтримувати Академію Наук у Києві і навіть підготовляли вже тоді т. зв. українізаційну кампанію. Українську мову й українську культуру рішили використати як засіб при опановуванні українського населення. В 1926 р., в червні, КП(б)У, приняла відомі тези про українізацію, в яких стала на становищі, що вона, КП(б)У, мусить стати керманичем української культурної творчости на те, щоби їй надати свій зміст, щоби українську культуру поставити на услуги комунізму. Рівночасно підкреслила партія в цих тезах і те, що буде боротися безоглядно з усяким як українським так і російським національним шовінізмом, якщо він зважився параліжувати її керуючу ролю в українській культурній творчости.

Всі ті українські національні діячі, які вели національно-визвольну боротьбу, а які чудом виминули кривавої розправи спершу червоноармійців а потім комуністичної влади у часах воєнного комунізму, залеґалізували свій побут під більшовицькою диктатурою вже по 1923 р. Вони вправді були все під постійним доглядом і контролею політичної поліції (ДПУ), алє всеж мали сяку таку змогу культурної праці. По 1926 р. тобто по принятті т. зв. українізаційних тез, в яких партія рішила самостійно регулювати все українське національно-культурне життя, положення тих українців стало знов важким і подекуди невиносимим. Над ними заваготіла страшна атмосфера морального насильства. Вони вже не могли спокійно працювати для української культури. Почалася контроля їхніх творів, наукових праць, що кінчилося з правила комуністичними „ревеляціями“ про їхню контрреволюцію. Так було з Єфремовим, Кримським, Грушевським і численними іншими вченими та письменниками. Остаточно довело це до арештування комуністами цілого ряду українських культурних діячів, про що даємо вістку на іншому місці.

Та за час від 1920 до 1923 р. відбувся і серед самих комуністів на Україні цікавий процес. До КП(б)У протискалися і деякі українці, бувші ліві соціялісти - революціонери або т. зв. незалежні соціял-демократи. В 1924 р. вляласе до КП(б)У і частина членів опозиційної УКП (української комуністичної партії). Приймали тоді до КП(б)У українців на те, щоби позбутися закиду, що КП(б)У є чисто російською партією. По 1926 р., тобто по принятті тез про українізацію, почалася нагінка і на українців, членів КП(б)У за те, що вони мібито потурали і сприяли українському націоналшовінізмови поза партією і що більше: вносили цей шовінізм навіть до партії.

До таких партійців приноровлено карні санкції і усунено таким чином з України Гринька, Шумського, Солодуба і богато інших, менше замітних.

Російські комуністи в КП(б)У рішили тоді проводити „украинизацию без украинцев“. Вони так і казали: „мы проведем украинизацию не украинскими руками“ (диви книжку: „Будівництво Радянської України“, збірник рефератів, промов і документів, Харків, 1928. Випуск перший. Стор. 135). Шумський змальовав тоді положення українців у партії ось як: „Чому не виступають українці? Тому, що вони в партії затуркані, загнані, складають меншість, навіть аритметичну, не кажучи про вплив“... А далі він говорив: „в партії панує руський комуніст, з підозрінням та неприязню, щоб не сказати міцніше, ставиться до комуніста-українця, панує, спираючись на ганебний шкурницький тип **малороса,** що в усі історичні доби був однаково безпринципово облудним, рабсько двоедушним та зрадницьки підлабузливим. Він зараз підкреслює свій псевдоінтернаціоналізм, бравірує своїм байдужим ставленням до всього українського та готовий завжди оплювати його (може іноді українською мовою), якщо це дає можливість вислужитися та дістати тепле містечко“ (див. цитовану вище книжку стор. 138).

Щойно наведені слова Шумського, висказані ним на початку 1927 р. на пленумі ЦК КП(б)У, не втратили своєї вартости і не втратять її ніколи як характеристика відносин у КП(б)У. Колиж таке положення українського комуніста у його партії, то щож говорити про позапартійних українських національних діячів. Їх ліквідували спершу тільки фізично, потім почали їх розбивати морально, а накінець уже ліквідувати фізично. Саме тепер знов коротають свої дні по тюрмах ДПУ сотні а може й тисячі українських національних і культурних діячів, щоби піти на нехибну смерть. А до того на смерть з руки нікчемного, низького та подлого „малороса“, що за тепле місце продасть рідну матір. А саме він, цей шкурник малорос панує нині на Україні, щоби нищити український рух.

Зловживання у Центросоюзі.

У „Господарсько-Кооперативному Часописі" з 20. жовтня ц. р. (ч. 42.) читаємо комунікат Ревізійного Союзу Українських Кооператив такого змісту:

„Контрольна Комісія „Центросоюзу" повідомила Ревізійний Союз Українських Кооператив, що на вимогу Дирекції „Центросоюзу" перевела контролю діловодства і сконстатувала зловживання з боку урядовців *Цісика і Вонсуля* на суму 32.000 зол. Ціла шкода покрита винними, а їх негайно видалено зі служби. Ревізійний Союз Українських Кооператив по одержанні цих відомостей поручив інспекторові РСУК перевести в „Центросоюзі" ревізію. — *Дирекція.*

Комунікат, як бачимо, короткий, але своїм змістом дуже вимовний. До порушеної в комунікаті справи ще повернемо.

Бесідовський про політику комуністів на Україні.

В париськім органі упрївської еміграції „Тризуб" появилася розмова Бесідовського про політику комуністів на Україні. Дотичного числа „Тризуба" ми ще не маємо і тому подаємо цю розмову за агенцією А. Т. Е.

Більшовицька політика на Україні — казав Бесідовський — має завдання використати український рух у Польщі, Чехословаччині та Румунії для придбання симпатій українського населення цих країв на шкоду їх інтересам. В часі свого перебування в Варшаві Бесідовський, виконуючи доручення радянського уряду, підтримував звязки з деякими українськими політичними діячами і послами.

Радянська влада, говорив він далі, прикладає вагу до української проблеми і тому приділює до кожного зі своїх політичних представництв окремого радника, якому доручає слідкувати за розвитком українського руху та діяльністю українських організацій за кордоном.

Визвольний рух на Україні, — твердить Бесідовський — спрямований проти радянського правління, обняв широкі круги українського населення. Політика радянської влади на Україні зводиться до обдирання цього багатого краю, до хижацького вивозу з нього хліба, цукру і сирівця. Наслідки цього такі, що Україна переживає господарську катастрофу.

Сталін нервово хорий.

„Нахтаусгабе" повідомляє з Риги, що генеральний секретар комуністичної партії Сталін, тяжко занедужав на повний нервовий розстрій і лежить в санаторії 30 миль далеко від Москви. Недужого диктатора радянських республик доглядає 3 лікарів психіятрів, які поручають Сталінові повний 2 місячний спокій і вимагають від нього, щоби він зовсім усунувся від політики. Про стан здоровля Сталіна кружляють в Ленінграді найдивачніші вісти.

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Америка та її характер.

Американська погода. — Міліони. — Природні багатства. — Громадська свобода.

Америка!

Хто в нас сьогодні не знає цього чарівного слова! Небагато в нас родин, які не мали би там когось близького, рідного. Навіть такі, що колись дома гордили собою, оминали себе, зривали зі собою звязки, — сьогодні відшукують „дорогу родину", „щирих приятелів", вмовляють знайомство, любов, симпатії, або обертають те все в ненависть, погорду, коли всі заяви щирих почувань лишаються без відгомону в теперішніх горожан заморської країни, або коли листи від них приходять без зелених паперців.

Америка!

Це поширене в нас поняття про панування „брутального" капіталу, брудного матеріялізму, погоні за долярами, безмежної енергії, невгаваючого руху, коли не іншого то бодай у спорті, це країна неймовірної техніки, безграничної свободи, пульсуючого життя та збірища міліярдерів.

Ми привикли міряти американське життя прирівнюючи його до нашого. І, коли ми бачимо навколо себе хмарні лиця в виглядом невдоволення, пересердя, журби, а то й нужди, — то безжурний, погідний, веселий, вдоволений вид американця видається нам чужим, незрозумілим, ба й дивним. Вигляд обличча, більший або менший душевний спокій витворюються наслідком переживань свого окруження, словом життєвих умовин. І чомуж-то пересічний американець мав би журитися, коли його праця дає йому людські умови прожитку? Коли він витрівалою працею, напруженою думкою чи й широким жестом зарискував „бизнес" і це принесло йому зиски! Чого він мав би носити на собі вид пригноблення, коли він живе в країні повної політичної свободи? Коли він та його діти мають змогу користати зі здобутків людської культури?

Він безжурний, — тому веселий. Він рухливий, бо це нащадок найбільш енергійного елементу, він підприємчивий, — бо якраз життєва відвага, охота боротьби з перешкодами виманила його предків за море; він призбирує капітали, бо до цього є тут умовини, а йому їх треба не тільки для себе, але й для піднесення культури краю, народу, для злагіднення людської нужди.

Є тут міліярдери з походження, хоч їх міліярдерство дуже недавне, нове. Але є й такі, які тому 15, 10 літ, ба навіть рік тому були біднаками як ми, й не мали на залізницю до Ню-Йорку, а сьогодні мають міліони майна. А доробитись тут міліонів можна на всьому: чи це буде електрика, фабрикація авт, чи забавок, ґуми до жування чи шпильок. Нема заняття кращого й гіршого; нема підприємства рентовного й дефіцитового. Є тільки менша або більша підприємчивість, менша чи більша солідність, праця й витревалість; є тільки підприємство розумно чи глупо зорганізоване, з розмахом чи немічно ведене. І коли я бачив, як з напругою всіх сил працює американський робітник, а вслід за тим яка його видатність, то приходиться навіть вірити в слова тих наших емігрантів, які кажуть, що й у нас була би праця більше поплатна, якби була така важка й запопадлива, як у них.

Розмірно висока заробітна платня дає робітничій родині спроможність набути акції ріжних компаній і робітники мають їх дійсно поважну скількість у компанії Едісона, Форда, Ойль Компані, підземельної залізниці та інших. Навіть наші емігранти „заразилися" таким трактуванням купецької справи. Я нпр. переконував їх, що треба би опадности переносити в край, який потребує капіталу; запевнював, яку солідну поруку дадуть наші фінансові установи та малював виглади більших зисків, бо краєві установи дадуть 7 відсотків, а не 3, як дають американські. Поминувши те, що американці висміювали нашу банкову непорадність, повільність, трактування бизнесу як ласку роблену для клієнта, вони закінчували свої арґументи твердженням, що „тільки дурні дають капітали до банку на проценти, а мудріші вкладають у підприємства". Банки там дійсно творяться для ведення підприємств. Тому там усякі підприємці (і наші) користають з поважного кредиту в американських банках, не зважаючи на те, що поза рухомим бизнесом їх майно те, що мають на собі.

Свіжі американські міліонери навіть не закривають своїх нужденних починів. Поминувши такі випадки, як от: що Вріґлі, який виробляє ґуму до жування дарував 60.000 дол. на діточий захист у Шікаґо, що деякі з них стали меценатами науки (Карнеґі, що подарував величезної вартости музей), Рокефелер дає гроші на поборювання сифілісу на Гуцульщині, інші складають міліони для університетів (які там є або фондаціями, або приватними підприємствами), творять кольосальні бібліотеки то-що. Нпр. у Дітройт є такий звичай, що всі міліонери, які були колись „ґазетними хлопцями" й продавали їх на вулицях міста, стають одного дня перед Різдвом елеґантно одягнені на давніх своїх місцях і продають ту саму газету, яку колись продавали. А прохожі попереджені часописами про день такої продажі, платять за один примірник такої ґазети кількасот, а то й кілька тисяч долярів, бо весь дохід призначений на ялмужну для бідних. Нема що й згадувати, що цей день для американських дітей більше поучаючий, як десять учених рефератів — про вартість витрівалої праці.

Та з цього не виходить, що при великій філянтропії американців нема нужди в краю. Вона є. Деяких сліпців примістив Форд у своїх фабриках, де вони впихають дротики для електричних проводів у витяну рурочку, але багато ріжного рода калік ходить на двох, на чотирох ногах, або й

Українська радянська республіка — це філія. Всі установи і господарські організації заповнені особами, присланими з Москви, що сліпо виконують розпорядки центрального московського уряду. Політика українізації припинена тому, бо радянська влада побоюється зросту українського визвольного руху. Радянська влада слідкує особливо уважно за діяльністю української політичної еміграції, агітація якої користується на Україні значним успіхом серед населення.

Повалення радянського устрою — кінчив Бесідовський — зачнеться на Україні, де крім соціально-економічних чинників, грають велику ролю національні прямування українців та їх ненависть до Росії.

Зїзд славянських фільольоґів у Празі.

(Кореспонденція з Праги.)

IV.

Нема сумніву, що зїзд виявив велику роботящість. Наукові засідання зїзду переплітали майже щодня виставні приняття, на яких проголошувано патетичні, славянофільські промови. Говорено навіть про те, що усі славянські народи мають змогу розвиватися на полі культури (проф. Ніч з Кракова).

Одначе ані гучні промови, ані звуки орхестр, ані бенкети, на яких струями лилися вина, або й шампан, ані витання учасників зїзду промовами (в Пардубіцах), військовими орхестрами (в Берні і Братиславі) не могли заглушити розтічи поміж славянськими народами.

Саме на передодні зїзду оповіщено надзвичайними виданнями, що словацького політика, д-ра Туку засуджено на 15 літ вязниці. Процес за державну зраду... Ми знаємо його вартість! Чехи не дотримали умов, не дали автономії словацькому народові, а звідси процес за державну зраду і тяжкий присуд. Не зломив він д-ра Туки. Його дружина навіть не задрожала, коли почула в суді зловіщі слова... 15 літ тюрми, бо знає, що за ідеями, голошеними її чоловіком, стоїть цілий словацький нарід. Читаю чеські, а навіть словацькі, субвенціоновані чехами часописи. Гидка радість ізза присуду, а в ній що стрічка, то донос на словаків і його прямування.

Так виглядає дійсність між двома народами, що добровільно зеднались із собою в одну державу. Замість гармонії, запанувала між ними ненависть, розятрювана поліційними, пресовими виступами. Забули чехи, що самі колись терпіли, що на їх провідників видавано присуди смерти, що їх оклевечувано і засипувано доносами. Користають вони також із того, що словацька інтелігенція поділена, що по зложенні міністеріяльних тек з боку словаків після засуду д-ра Туки, найшлися „чехословаки“ (д-р Стефанек), які ці теки приняли. Це вже не словаки, а таки чехи, що тільки із зітханням згадують про своє „Сльовенско“, як колишній зросійщений „малорос“ нагадував собі „малоросійський“ борщ і вареники.

Та забувають чехи про те, що вони мають у своїй державі півчетверта міліона німців, чимало мадярів, за якими стоїть їх держава, та українців, про яких сучасне положення українська суспільність поінформована.

Годі передбачувати дальший розвиток подій. Одно певне, що на ненависти, на поліційнім переслідуванні чехи далеко не заїдуть.

Одно треба признати чехам, що про культуру вони сильно дбають. В Празі вибудовано величавий будинок на приміщення частини університету. Небавом стане новий, університетський будинок у Берні, а в Братиславі побудовано на разі інтернат на 440 студентів (усіх студентів є тут понад 800), а побіч нього стануть будинки на приміщення трьох відділів (фільософічного, правничого і медичного).

Завважу, що в Братиславі була маленька демонстрація мадярів проти зїзду слав. фільольоґів, яку заглушила орхестра, бо-ж це недавний Прешбурґ, місто, в якому короновано мадярських королів. Торговля тут майже виключно в руках жидів, так, що дня 14-го жовтня ц. р. майже всі крамниці були замкнені. На бенкеті в Братиславі, який уладжував посадник міста, д-р Оганик (священик), сказав він між іншим таке: „Ми люди тихі... десять літ училися слухати“. — Тоді один з чехів, що сидів при мойому столі, сказав: „І не навчилися!“... Годі, мабуть, і не навчаться! Д-р Оганик в день пізніше зрікся свойого становища, щоби задемонструвати проти засуду д-ра Туки. З Братислави їздили учасники конґресу пароплавом на Девин, де є руїни старинного замку і де внизу вливається Морава до Дунаю. Це одинока того роду прогулька. Серед великого числа доповідей, не бачили учасники зїзду в Празі музеїв, ані у Берні Шпільберку, ані тамошних музейних збірок.

Не краще склалися відносини між югославянами. Свідчать про це відомі стріли у сербській скупштині і смерть Радіча. Серби ненавидять хорватів і словінців. Коли промовляв на зїзді хорват, або словінець, за ним стояв для контролі серб. А коли на бенкеті промовляв серб, я бачив, як македонський болгарин плакав ревними сльозами, бо його народові понищили серби всі школи, які мав він за часів Туреччини.

...Може прийде час, що як колись визволювали полудневих славян зпід турецької неволі, так будуть визволяти македонських болгар з сербського гнету...

Приходиться ствердити, що немає миру у Славянщині, що маленькі народи, які дохопилися влади, даються взнаки своїм сусідам і гноблять їх як можуть, та тим самі собі шкодять.

Не можу поминути ще одної обставини. На принятті в „Словенському Клюбі“ в Братиславі промовляв д-р Іванка, головний організатор процесу против Туки, який радив усім славянам приняти за свою, мову російську. Проти його слів протестували і поляки. Д-р Іванка жиє ще, очевидно, думками зперед пятьдесяти літ і він нічого нового не сказав, бо того-ж самого ранку, ті самі думки висловила „Словенска Політіка“.

Й. О.

ВІДГУКИ ДНЯ.

„Наші, навіть - самостійники“.

Всім відома історія з Бесідовським у Парижі. Представник радянської України сховався під опікунчі крила париської поліції, щоби не познакомлюватися з наганом п. Ройземана. Історія ця прикра не тільки комуністам і „змінoвіхтам“, але й кожному українцеві. Адже українське серце не може рівномірно битися, коли в Парижі жид — Ройземан тероризує українця — Бесідовського.

Бесідовський перший радник амбасади, офіційний представник Рад-України, а його так трактують, як якогось там професора університету чи члена Академії Наук!... Просто револьвер до чола і „пажалуста“ — на суд до Москви. А там дадуть тобі за адвоката чекіста, а за подсво возьмуть пролетарську совість і тоді пробуй викрутитися від „найвищого виміру кари“.

Передумав собі все це Бесідовський і шмигнув куди очі понесли, ратуючи своє життя і рівночасно встановлюючи світовий рекорд скакання через мур (2 м. високий!).

Вийшла з цього велика халепа, бо тепер не знати хто має рацію: українець Бесідовський, чи москаль Ройземан.

Пригадую собі: десь може пів року тому, мав я розмову з одним прихильником рад-влади.

— Кажу вам — говорив прихильник, — що загранична служба вважається для радянських дипльоматів свого роду деґрадацією.

— Не вірю в те. Мені здається, що жаден з них не хоче вертати, а кожний рад би сидіти за границею як найдовше. Знаю випадок, що жінка одного дипльомата дістала горячку, як довідалася, що її чоловіка авансують, але з осідком у Москві.

— Сплетні. Кожний з них проситься назад. Наприклад мій добрий знакомий Бесідовський...

— Бесідовський?!... Якесь українське назвисько!

— Бо він таки українець! Дуже гарна і щира людина. Ручу вам, що більший патріот, як наші патентовані.

— Ну, то ще не дуже великий. Але на більшовика досить.

— Ви смішні. Думаєте, що більшовик не може бути добрим українцем. Є між ними руссофоби, антисеміти, а навіть самостійники.

— А Бесідовський?

— Шовініст! Щирий, сердечний чесний незвичайно, одним словом російш не чоловік. Інтересів України боронить ліпше, як ваш... котрийнебудь.

Признаюся — я радів. Більшовик — чорт бери, але шовініст, але щирий, але чесний незвичайно, але руссофоб і антисеміт, а навіть самостійник. Хвалився я навіть тим Бесідовським, коли був між контрреволюціонерами...

Але прийшла париська історія, Ройземан і скакання через мур.

Здибаю знайомого прихильника рад-влади, того самого, що пів року тому.

— Свинство! — кричу. Порядний чоловік, українець. Мусіла Москва [illegible]!

без них та жалісною міною випрохує в прохожих милостиню. Це є всюди.

Америка край усякого природного багацтва: вугіль, залізо, золото, срібло, платина, мідь, олово, цинк, сіль і нафта, пшениця, курудза, а на преріях непроглядні стада худоби. Величезний простір без кольоній мало що менший від Европи, на [illegible]20 км. від сходу до заходу, а 2270 км. від полудня до півночі — лучить у собі характер від південних до північних країв. Тут не треба ввозити тютюну, рижу, бавовни, шовку, чаю, цукрової тростини, цитрини, ананасів, фіґ, помаранч, дактилів, винограду ні інших ласих продуктів, яких у нас і на очі не бачимо.

Ріжне підсоння в численних державах дає можність уживати свіжу городовину й овочі просто зі землі в кожній порі року. А всього того споживають тут велику масу. Мудро продумана знаменита комунікаційна сітка залізниць і каналів, що лучить великі озера й оба океани, влекшує осадництво, торговлю, збільшує особистий та державний добробут.

Добре зорґанізована продукція та засада великої консумції при розмірно низькому оподаткуванні біднішої і середньої кляси підносить богацтво держави до тої міри, що напр. на рік 1929 вона зменшила своїм горожанам податок на півтора міліярда (нечувана річ у теперішньому світі). А ця держава, то не якесь захватне зліпище; це здобуток зусиль одного чи двох поколінь, які колись утікли від гнету й на майбутнє стали нездібні жити під чужим пануванням. Щойно в р. 1'73 підписано у (злощасному для нас) Версаю договір з Англією про незалежність 13-тьох стейтів, а вже в 72 роки пізніше (1845) займали Злучені Держави на континенті такий простір, який займають сьогодні, а мешканці тої держави без огляду на колір лиця, мову чи релігію горді на свій звіздистий прапор, який приміщують навіть по школах.

І мають повне право бути гордими: держава — це вони. Вона дає їм забезпеку, дає їм такі вигоди, яких не принесе і світова революція. І, якби так Америка відкрила свої кордони для европейської іміграції, — а европейські держави своїх любих горожан не тримали за поли, то багато з тих, які кидають гасла революції покинулиб їх, а перенеслись би в край „брутального капіталу“. Коли ріжні европейські держави, демонструючи свою слабість, щоб заціпити уста накладають намордник, а то й кайдани, або й кулю пускають таким, які зважуються мати іншу думку від тих, що сидять при кермі, то Злучені Держави уважають себе настільки сильною і самопевною державою, що кожний може серед вулиці вилізти на авто і говорити за релігією чи проти неї, за католицтвом чи пресбітеріянством; за Гувером чи проти нього; за своєю державою, чи вигукувати на честь Совєт Уніон. Поліцаєві, що переходить попри запіненого бесідника, нема ніякого діла до нього, якщо принагідне збіговище не стримує вуличного руху.

А найбільш свобідна організація сил на вибори президента, може послужити зразком для всіх інших держав, як повинен відбутися вияв громадської волі. Висить на перетягненому через вулицю полотні портрет кандидата на президента Гувера, то два кроки дальше висить такий-же портрет Смита. Закопали демократи на панській 5-тій Авені в Ню-Йорку стовпи на розвішання покликів за вибором Смита, то повідомлені республиканці звозять у тій хвилині тягаровими автами відповідний матеріял, і вже закопують побіч стовпи на розвішання покликів за Гувером. У час приготувань до виборів я їздив через велику часть Злучених Держав, але не завважив, не чув ані не читав про якенебудь зневаження не то особи противного кандидата, але навіть покликів та реклям його партії. А минули вибори — всі почувають себе тільки горожанами одної держави, і не розбивають себе на партії, які себ взаїмно поборюють.

— Хто порядний? — здивувався прихильник.

— Бесідовський.

— Що ви!? Та це сволоч! Покрав гроші, а крім того підплачений французами.

— Не вірю. Москалі вмисно так кажуть, щоби скомпромітувати українця.

— Українця? Якого?!

— Бесідовського.

— Який він українець! Та це жид. Вайсчан... А з українством мав хіба тільки спільного, що ніби то заступав її як радник посольства.

— Виж самі казали, що знаєте його, що він щирий, чесний, патріот, навіть самостійник.

— Я такого не говорив.

— Даю слово!

— В такому разі я помилявся. Справа мається так, як тепер вам кажу.

— А як каже Москва?

— Так само як я.

— Хтож тепер буде репрезентувати Україну в Парижі?

— Здається Ройземан.

— Знову жид?!

— Що з того?!... По українськи він зветься Розенко. А що то за чесний, щирий, порядний чоловік. А який патріот український! Самостійний навіть!!!

Галактіон Чіпка.

Білоруський меморіял.

Білоруси обвинувачують Польщу перед Лігою Націй.

Півофіціяльна Агенція Всхудня (АВ) подає: Білоруський посольський клюб одержав із Секретаріяту Ліги Націй посвідку про одержання меморіялу білоруського посольського клюбу, що ілюструє життя і положення білорусів у Польщі. Той меморіял є одним великим плюгавленням польських властей перед Лігою Націй. На зміст меморіялу складаються пункти, що обговорюють економічне життя, польське осадництво на окраїнах, білоруське шкільництво, релігійне життя білорусів, самоврядні справи, відношення влади до білорусів, вибраних до самоврядувань.

Проєкти марш. Дашинського.

Марш. Дашинський опрацював плян соймових праць на надходячий бюджет. сесії. На найближчий тиждень запросив до себе голови сойм. клюбів. Проект попри бюдж. праці обіймає й інші справи, які на думку маршалка повинні бути полагоджені на цій сойм. сесії.

Рада міністрів.

Засідання ради міністрів буде в перших днях найбл. тижня. На ньому обговорять справи, звязані із скликанням сойму та сенату. Економічний комітет ради мін. скличуть на найбл. тиждень.

Зі спортового життя.

Україна—Віс.

Пригадується, що змагання цих дружин відбудуться в неділю 20. ц. м. на грищі „Вісу“ (Погулянка, доїзд трамваями 3, 6, 7). Початок год. 2.30 попол.

Нова поразка „Довбуша“.

Після поразки Довбуша з чернов. Гакоаг 4:0 програв наш черновецький клюб мин. неділі змагання з жид. клюбом Макабі 2:0 (1:0). По цих двох програних опинився Довбуш в середині табелі.

Дужання в спортовім цирку.

В четвер (29-ий день турніру) поклав Штекер у 16 хв. Богатирова, Карш у 13. хв. Вілінга, Петрович в 11. хв. Бена. Боротьба Сікі з Пошофом і Аренса з Кемпфером по 20 хвилинах не дала висліду.

Нині, в суботу, змагаються: Штекер—Кемпфер (ріш.), Богатирів—Бенольд, Пошоф—Аренс, Петрович—Карш (ріш.) і Стібор—Вілінг (ріш.).

Кабінет Світальського подасться до димісії.

Варшавські попол. часописи повідомляють, що санаційні кола рахуються з можливістю упадку кабінету д-ра Світальського. Зачувати, що д-р Світальський не ждатиме на заяву недовіря, але з хвилею як переконається, що внесення лівиці має шанси приняття — подасться до димісії. АВС. повідомляє, що наслідником Світальського буде ген. Сосньковський.

Реформа конституції в Австрії.

Дня 18. жовтня австрійський уряд вніс у парляменті предложення в справі реформи конституції. Одною з найважніших постанов конституції є уступ, який стверджує, що ухвали парляменту в справі зміни конституції, президент держави може піддати під плебісцит, при чому обовязує примус голосування. Інша постанова каже, що Відень перестає бути конституційною країною республики, одначе як столиця має деякі компетенції, які прислугують поодиноким краєвим провінціям. Президента держави вибирає весь нарід на 7 літ, колиж би ніякий з кандидатів не здобув потрібної більшости, президента вибирає Союзне Зібрання, себто Нац. Рада і Союзна Рада споміж трьох кандидатів, які при заг. голосуванні здобули найбільше голосів.

Мекдональд уступає?

Агенція Централь Нюз повідомляє, що Мекдональд на банкеті в Отаві, який уладив уряд у його честь, сказав що усунеться якнайскорше з політ. життя, а справу переговорів передасть іншим.

НОВИНКИ

„Америка та її характер“. На цю тему виголосить у Львові відчит п. Лев Ясінчук у неділю 20. жовтня ц. р. в 6. год. попол. в салі „Української Бесіди“ (Народний Дім, вул. Рутовського 22). Прелеґент, що побував в Америці цілий рік, поділиться зі слухачами своїми особистими враженнями і спостереженнями, тому, слід надіятися, що львівська громада виповнить салю „Бесіди“ по береги. Весь дохід з відчиту призначив прелеґент на „Рідну Школу“.

— **Зїзд словянських фільольоґів у Празі.** В кореспонденціях з Праги про зїзд словянських фільольоґів у списку учасників зїзду, українців, пропущений **д-р Микола Гнатишак** з Берліна, що був звичайним членом зїзду і брав активну участь у зїздових наукових працях та дискусіях. Цей пропуск отсим і справляємо.

— **Львівська хроніка.** До поліційних арештів приведено Андрія Дячека підозрілого в рабунку каси староства в Калуші, Льва Лозинського за обман, Фридрика Тавбелеса і Фрідріха Чміля за крадіж, Казимира Ярбулинського і Бучка Михайла за волокитство. — Дирекція міських трамваїв заводить нову трамваеву лінію: Личаків—школа промислова, зі знаком трамваю „12“. — В кіні „Паляс“ злодії вкрали у якоїсь Рихлевської 1.000 долярів. — При вул. Содовій ч. 10. намагалась скінчити життя самовбивством Марія М., випивши отрую. Причиною розпучливого кроку була родинна незгода.

— **Летунська катастрофа в Грудзьондзу.** На військовій летунській площі в Грудзьондзу скоїлася велика катастрофа: Підчас вправ, зломалося крило літака і цей літак впав на площу з висоти 1000 метрів. Керівник літака плютоновий Рачковський згинув на місці, так, що з його тіла найдено тільки покрівавлену масу.

— **Розкопи новгородських курганів.** Недавно вернула до Москви археольоґічна експедиція, що переводила під проводом Арциховського біля Новгороду розкопки, зорганізовані для вивчення матеріяльної культури Новгороду Великого у княжу добу. Експедиція зачала досліджувати новгородські кургани, що находилися до того часу у повнім забуттю, та розкопала одну з їх груп, що показалась великим погребнищем з часів князівських X—XII. ст. У найбільшому кургані найдено чоловічий і жіночий кістяк з дуже богатими дарами. Чоловік, може знатний боярин, був узброєний кількома боєвими топорами, ратищем та княжа-

лами, а його жінка мала біля 200 штук ріжних прикрас, як скляну посуду, арабські монети X. ст. та інше. В менших, бідніших курганах була хована певно княжа та боярська дружина, та і там найдено цікаві річи, як англійські денари X. ст., куски шовкового одягу, перетканого золотом, та мідяні фігурки звірів, птиць і риб. На підставі найденого археольоґічного матеріялу сподіється російський учений доказати нестійність дотеперішної думки, що новгородці були кривичами.

— **Ріжні вісти.** Цього року минуло 50 літ від винайдення електричної лямпи Едізона. — В черновецькій реставрації Леопольдштадт злодії вкрали з каси 38.000 левів. — Відомий фільософ Генрик Берґзон, лявреат Нобля, святкує 70-ліття своїх народин. — В Парижі, в фабриці автомобілів вибухли збірники ґазів, від чого згинуло 4 робітників, а 30 осіб було ранених. — Берлінська поліція викрила орґанізацію фальшиваників паперових грошей, між іншим долярів. Арештовано трьох членів орґанізації між іншими й одного буковинця Єреміяна. — Над Швецією шалів великий оркан із градобоєм. В цілій Швеції знищені телефонічні і телеґрафічні получення та знищено богато будинків. — У Берліні скінчило самовбивством своє життя двох братів, богатих купців, д-р Бек і його брат. Причиною самогубства було банкроцтво фірми. — Французький університет в Сорбоні надав почесний докторат славному фізикові Альбертові Айнштайнові. — У Фльорідсдорфі підчас зборів націоналістів прийшло до бійки з комуністами підчас якої арештовано в 6 комуністів, що прийшли на збори з ножами. — В Італії недалеко м. Бассано розбилося в катастрофі військове авто, яким вертали бувші учасники війни із італійського побоєвища на Монте Ґрапо. В катастрофі згинуло чотири особи. — Віцекороль Індії льорд Рідінґ святкує ц. року 69-ліття своїх уродин. — В місцевости Можок у Бірмі найдено рубін, за який один купець дорогоцінностей заплатив сто тисяч долярів. — В Познані арештовано Станислава Новака за фалшування польських банкнотів, в домі якого найдено цілу фабрику грошей. — У Варшаві вмер відомий артист різьбар Леонард Васильківський. — В селі Кліщовій, рогатинського повіту невідомі палії підпалили стодолу Анни Ворони. — В Познані статистика начислила 2158 безробітних. — Під Холмом застрілився у возі II. кляси невідомий пасажир. — У Філядельфії невідомі злочинці вбили артиста маляря Френка Р. Вайтсайда.

— **„Сорочинський ярмарок“ у Станиславові.** Дня 24. ц. м. кіно „Варшава“ у Станиславові буде висвітлювати український фільм „Сорочинський ярмарок“ виробництва „ВУФКУ“ в Київі.

— **Справлення помилок.** У вчорашньому „Ділі“ (ч. 233.), в рубриці „Ревізії й арештування“, перекручено в друкарні назвище арештованої **Пікасівної** на: Пікасівна. — У фейлетоні І. Калічака „В душний, парний день, у пятому відступі середньої шпальти слово **„вівкуни“** перекручено на „твіркуни“.

З театру.

Великий Міський Театр: „Це можеш ти казати своїй бабці", актуальна ревія в 22 картинах Г. Збежховського.

Сучасний театр за голосом найбільше авторитетної своеї частини: каси, хоче що-раз частіше здоганяти кіно й кабарет. Як не в засобах то бодай у результатах. У мент, коли львівські міські театри ждуть на обновника свого репертуару або бюджету (на великого режісера або великого рахівничого), у випорожнілу касу стрібували влити трохи мамони найпростішим способом: рішили дати публиці замісць драми й опери — ревію.

Є у Львові письменник, який віддав увесь свій талант на „злобу дня" цього наскрізь нелітературного й неартистичного міста, що вдається в своїх мистецьких домаганнях між бульварними новинками й мюзік-голем. Збежховський, що дістав минулого року літературну нагороду Львова, повинен би дістати ще й досмертну пенсію за те, що при кожній „оказії" біжить на допомогу всім міським і офіціяльним святам і жертвуючи своїм талантом шкварить вірші на всі зїзди, конгреси й Торги з такою легкістю, що аж тяжко стає на серці.

Ніхто не зумів би швидше й лекше написати на замовлення ревії як цей поет, якого Муза сипле строфами й римами, мов у пропасниці. Але при такій продукції скільмість занадто часто вбиває якість. Ревія Збежховського нагадує неодин раз відому німецьку фразу: „менше, а було би більше". Починаючи від заголовку, що не є без впливу відомої пісоньки з „Кві про кво", а кінчаючи на балеті, що густо перетикає всю ревію дівочими вихилясами — замало було в ній оригінальних картин і рішуче замало дотепу.

Від невинної лірики, гарної, приємної й часто інтеліґентної, все-ж ставало томляче. Віршовані заздалегідні пояснення конферансіера зайві; ми воліли би замісць них чистий, буденний гумор. А вже в ніякому разі конферансіера, що при всій своїй гарній поставі й дискусії — тільки деклямує, мов на ювилейних вечорницях. Це є роля для Татшанського.

Найбільше успіху мала сатирична сценка зі сойму „Народова згода"", зі сильно зарисованими постатями. З инаки восьми жіночих типів, лише три зібрали щирі оплески: „наївна" (Стефа Стадниківна), спортсменка (Бжеська) і „лівчур" (Корабянка); решта це були тільки декоративні малюнки. Замало актуальности в цій „актуальній ревії" мали теж інші танці та пісні (з виїмком оригінальної балетової сценки спортових дівчат) і мало вибагливі були скетчі „Нескінчена повість" і „Купи мені сукню" — давно оспівані теми.

Хто хотів сентиментальних настроевих сценок мав їх досить, аж забагато. Найбільше оплесків зібрав „Вечір на селі", відспіваний справді гарно п. І. Кульчицькою. Кожна картина мала барвисті, свіжі, непересічні декорації. Сальонові й танцюючі жінки були забагато атласові, а мущини замало „Атлясові".

М. Р.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота, 19-го, год. 3·30 попол. „Модні спазми" — вистава для шк. молоді.

Субота, 19-го, год. 7·30 веч. „Це можеш розказувати своїй бабці" — ревія.

Неділя, 20. X. год. 3·30 по пол. „Щодня в пятій" (фарса).

Неділя, 20. X. год. 7·30 веч. „Це можеш розказувати своїй бабці".

Малий Міський Театр:

Субота, 19. X., год. 7·30 веч. „Процес Мері Деген".

Неділя, 20. X. год. 3·30 по пол. „Процес Мері Деген".

Неділя, 20. X. год. 7·30 вечером „Процес Мері Деген".

Кіна.

Аполльо: Місто кохання (Іван Петрович).

Касіно: Золоте пекло (Дольорес дель Ріо)

Кольосей: Рамонин нашийник (Еді Польо).

Лев: Князь студент (Рамон Новаро).

Липа: Великовісьські пірати.

Марусенька: Трикратне весілля

Оаза: Кохання в природі. Пат і Паташон в огневій сторожі.

Палас: Буря над Азією (реж. Пудовкина).

Пан: Пікаділі (Анна Мей Вонг).

Пасаж: За ціну життя (Рич. Дікс).

Стилеве: Спокусниця. Доповнення програми.

Фатаморгана: Шехерезада (Марселя Альбані, Ів. Петрович.

Хімера: „Чар гріху".

Утіха: Цісарський посланець.

Спортовий цирк.

Міжнародні змагання в дужанні в цирку при вул. Коперника ч. 33. Початок щодня год. 8·30 веч.

Програма радіо.

Субота 19-го

Варшава (1411,7). 16·15 Грамофонові записи.

Краків (312,8). 17·45 Вечір для дітей.

Познань (334,8). 19·15 Музична інтерлюдія.

Катовиці (408,7). 17·45 Авдиція для дітей.

Вильно (385) 17·45 Авдиція для дітей.

Гельсінгсфорс (221,4) 18·30 Спів.

Бреслав (253) 19·20 Балетова музика.

Ляйпціг (259) 19·30 Гітара і концерт солістів.

Братислава (279) 19·30 Оперетка з Праги.

Талін (296) 20·15 Танкова музика.

Брно (341,7) 16·30 Джезбенд Кшеновського.

Льондон (356,3) 21·35 Радіокабарет.

Штутгарт (360) 16·15 Популярний концерт.

Гамбург (372) 16·30 Давна музика камеральна.

Франкфурт (390). 16·15 Концерт з Штутгарту.

Берн (403). 20·00 Симфонічний концерт.

Берлін (418). 20·00 Веселий вечір.

Стокгольм (436) 20·15 Військова музика.

Лянгенберг (473) 20·05 Веселий вечір.

Прага (487). 19·30 Оперетка Фрімле „Король волоцюгів".

Брюссель (509) 21·15 Концерт радіоорхестри.

Відень (516,3). 15·15 Театр для молоді.

Мюнхен (533). 20·30 Веселі пісні.

Будапешт (550). 19·45 Дзвони з Корневіле.

Москва (825). 19·00 Година музики.

Ковно (1935) 20·00 Концерт.

Ленінград (1000). 12·00 Робітничий концерт.

Харків (1304). 20·00 Радіоконцерт.

Париж (1725). 21·15 Популярний концерт.

Неділя 20-го.

Варшава (1411,7) 12·10 Поранок варшавської фільгармонії

Краків (312,8). 19·10 Вечір народніх пісень.

Познань (334,8) 19·00 Концерт польської музики.

Катовиці (408,7). 16·00 Концерт.

Вильно (385) 10·15 Трансмісія богослуження.

Гельсінгфорс (221,4) 18·40 Спів.

Бреслав (253) 11·00 Євангелицьке богослуження.

Ляйпціг (259) 18·30 Концерт хору з Ляйпціґу.

Братислава (279) 21·00 Концерт з Кошиць.

Талін (296) 18·40 Вечірний концерт.

Брно (341,7) 15·00 Німецька авдіція.

Льондон (356,3) 18·45 Кантата Баха 16·30 Військовий концерт.

Штутгарт (360) 14·30 Симфонічний концерт.

Гамбург (372) 17·30 Музика давніх часів.

Франкфурт (390) 16·30 Концерт зі Штутгарту.

Берн (403) 20·00 Концерт французького костела.

Берлін (418) 12·00 Орхестра Ґутмана.

Стокгольм (436) 21·40 Концерт: Моцарт, Мендельзон.

Лянгенберг (473) 16·30 Концерт зі Штутгарту.

Прага (487) 20·00 Кабарет з Берна.

Брюссель (509) 19·00 Програма для дітей.

Відень (516,3). 18·35 Камеральний концерт.

Мюнхен (533) 19·35 Концерт радіоорхестри.

Ковно (1935) 19·45 Концерт.

Ленінград (1000) 19·00 Недільний концерт

Харків (1304) 19·30 Музика для молоді.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Звичайні Загальні Збори Стоваришення кандидатів адвокатури округа львівського апеляційного суду відбудуться дня 27. жовтня ц. р. о год. 8 рано, а на случай браку комплету вимаганого арт. 22 статуту в годину пізніше без огляду на число присутніх членів. 736 1-1

Український Наддніпрянський Хор Д. Котка:

Субота 19. X. Підгайці.
Неділя 20. X. Збараж.
Понеділок 21. X. Тернопіль. 789 1-2

Кооператива „Український Театр" у Львові: 737 1—3

Станиславів:
19. X. Циганське кохання.
20. X. Циганське кохання.

Калуш:
22. X. Паяцця (з Голіцинською і Нікітином).
23. X. Маруся Богуславка (з Кривіцькою).
24. X. Циганське кохання.
25. X. Миш церковна.

Дня 27. жовтня 1929 р. відбудеться в Калуші в саді Нар. Дому о год. 8 вечером „Концерт" з доходом на вдів і сиріт по священиках при ласкавій співучасти Вп. пань М. Байдової, І. Решетидовичевої та Вп. панів д-ра Я. Дезорського і д-ра В. Тисика. — За комітет: Тисовська в. р. Богачевська в. р. 738 1—1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ГОДИННИК ВАШ буде найліпше направлений у найбільшій годинникарській робітні Івана Зельтенрайха Львів, пл. Марійська ч. 5. — З провінції просимо репарації присилати почтою — Старомодні жіночі годинники переробляємо на ручні. 618 9—?

БІЖУТЕРІЮ, СРІБЛО, ГОДИННИКИ поручає дешево Домбровскі-Розважевскі Львів (Готель Жоржа) вул. Академічна ч. 2. Догідні услвія. 619 ?—?

УЧИТЕЛЬКА англійської мови, абсольвентка „College" (університету) в Льондоні і заприсяжений судовий перекладчик з англійської мови уділяє лекції тої мови подливо і вборно. Окремий курс для еміґрантів. Умірковані ціни. — Зголошення приймає Mrs. Joe у п. Порасєвої, вул. Ягайлонська ч. 17 III п. 727 2—2

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.